21/05/2023

Το ιστορικό βάρος του Διατάγματος των Μεδιολάνων

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Το έτος 2013 σηματοδότησε μια επέτειο, αυτήν των 1700 χρόνων από την δημοσίευση του διατάγματος (Έδικτο) των Μεδιολάνων (σημ. Μιλάνο της Ιταλίας) το οποίο υπέγραψαν οι τότε πανίσχυροι συναυτοκράτορες, της Δύσης Μ. Κωνσταντίνος και της Ανατολής Λικίνιος. Γι' αυτό και το έτος 2013 καθιερώθηκε από Εκκλησίες στην Ευρώπη, αλλά και από δημόσιους φορείς, ως έτος κατά το οποίο έλαβαν και θα λάβουν χώρα πλήθος εκδηλώσεων αφιερωμένων στο γεγονός αυτό γι' και δικαίως το 2013 μπορεί να θεωρηθεί ως έτος του Κωνσταντίνου.

Το **Οικουμενικό Πατριαρχείο** εορτάζοντας το σημαντικό αυτό γεγονός αφιέρωσε το επίσημο ημερολόγιό του για το έτος 2013 στην επέτειο αυτή. Ακόμη στο Φανάρι, στις 19 Μαΐου τελέστηκε πατριαρχική και συνοδική πανηγυρική **θεία Λειτουργία** για τον εορτασμό του γεγονότος αυτού. Από το Μάρτιο, στο Μιλάνο άνοιξε τις πύλες της επίσημη έκθεση προς τιμήν του Μ. Κωνσταντίνου και της μητέρας του αγίας Ελένης για να εορτασθεί η 1700ή επέτειο από την υπογραφή του διατάγματος των **Μεδιολάνων**. Πλήθος δε συνεδρίων έχουν προγραμματισθεί και είναι αφιερωμένα στο γεγονός αυτό. Ακόμη και η δέκατη

διεθνής έκθεση βιβλίου που διεξάγεται αυτές τις μέρες στην πόλη της Θεσσαλονίκης έχει ως έμβλημά της την επέτειο αυτή.

Το **διάταγμα των Μεδιολάνων** έμεινε στην ιστορία επειδή προέβαλε την αρχή της **θρησκευτικής ανεξαρτησίας,** η οποία αποτελεί πανανθρώπινο δικαίωμα. Δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι με το διάταγμα αυτό και τις μετέπειτα ενέργειές του, ο **Μ. Κωνσταντίνος** αναδείχθηκε ο πολιτικός και ο θρησκευτικός άνδρας που σηματοδότησε ολόκληρο τον χριστιανικό κόσμο και δημιούργησε συνθήκες που επηρέασαν διαχρονικά και στο σύνολό της την παγκόσμια ιστορία.

Δεν θα σταθούμε στο ζήτημα της νομοτυπικής δομής-μορφής της συμφωνίας των δύο αυτοκρατόρων, αφού στην προκειμένη περίπτωση προέχει το βασικό και πρωτόγνωρο και πολύ προωθημένο για την εποχή του και για την δημόσια ζωή, της θεσμικής κατοχύρωσης της θρησκευτικής ελευθερίας. Το διάταγμα αφορούσε και ευνοούσε εξ ολοκλήρου τους χριστιανούς, αφού καθιέρωνε τον χριστιανισμό ως «επιτρεπομένη θρησκεία» (religio licita). Η έκδοσή του καθιέρωνε τη θρησκευτική ανεξαρτησία, ακύρωνε όλα τα προγενέστερα διατάγματα εναντίον των χριστιανών και απέδιδε στους χριστιανούς όλους τους τόπους λατρείας που στο παρελθόν τους ανήκαν και είχαν δημευθεί. Με αυτό η χριστιανική Εκκλησία μετά από μια μαρτυρική περίοδο τριών αιώνων κατά την οποία οδηγήθηκαν στο μαρτύριο εκατομμύρια πιστών της, απέκτησε την ελευθερία της άσκησης της λατρείας της και την ελευθερία της εκπλήρωσης της κοσμοσωτήριας αποστολής της στον κόσμο. Αν θέλουμε να δούμε το ζήτημα από καθαρά νομική πλευρά θα πρέπει να σημειώσουμε ότι νομιμοποιεί την ύπαρξη του χριστιανισμού και ουσιαστικά αφαιρεί την πρωτοκαθεδρία της ειδωλολατρικής θρησκείας, ως μόνης επίσημης θρησκείας του κράτους και την κατατάσσει (υποβιβάζοντάς την) ως ομότιμη και ισότιμη με όλες τις άλλες θρησκείες.

Κατά την αναφορά του **Ευσεβίου** το διάταγμα όριζε: «Όταν εγώ ο Αύγουστος Κωνσταντίνος και εγώ ο Αύγουστος Λικίνιος είχαμε την ευτυχία να συναντηθούμε στα Μεδιόλανα, συζητήσαμε όλα όσα συντελούν στο συμφέρον και την ωφέλεια του δημοσίου..., αποφασίσαμε κατά πρώτο και κύριο λόγο να διατάξουμε να εξασφαλιστεί η τιμή και ο σεβασμός προς το θείο, δηλαδή να δώσουμε και στους χριστιανούς και σε όλους την ελεύθερη προτίμηση να ακολουθήσουν τη θρησκεία που θέλουν, ώστε, όποια κι αν είναι η θεότητα και η ουράνια δύναμη, να μπορέσει αυτή να προστατεύει και μας και τους υπηκόους μας. Αυτήν την βούληση κρίναμε με υγιή και ορθότατο λογισμό ώστε να μη αφαιρείται από κανένα η εξουσία να ακολουθεί και να προτιμά τη λατρεία ή τη θρησκεία των Χριστιανών..., ή σε οποιαδήποτε άλλη θρησκεία που νομίζει ο ίδιος ότι του ταιριάζει καλύτερα...». (Ευσέβιος Καισαρείας, Εκκλησιαστική Ιστορία, 10. 5, 4-5)

Πολλά έχουν γραφεί για τους λόγους που οδήγησαν στην έκδοση του διατάγματος των Μεδιολάνων. Οι ιστορικοί στην πλειοψηφία τους συμφωνούν ότι υπήρξαν τόσο πολιτικοί, όσο και θρησκευτικοί λόγοι. Ο **Μ. Κωνσταντίνος** πίστευε ότι η πολιτική ενότητα του κράτους διασαλευόταν από τους διωγμούς των χριστιανών και τις εμφύλιες συγκρούσεις που αυτοί γεννούσαν στο εσωτερικό του κράτους. Κατενόησε, ως διορατικός που ήταν, ότι ήταν αδύνατο να εξαλειφθεί ο χριστιανισμός, ο οποίος είχε διαδοθεί σε ολόκληρο το φάσμα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Είχε δε την πεποίθηση ότι η διδασκαλία του χριστιανισμού, της αγάπης, της ανοχής, της ειρήνης, εισχωρούσε σε ανθρώπους με διαφορετικές πολιτιστικές καταβολές με αποτέλεσμα να δημιουργεί ένα οικουμενικό πνεύμα αδελφοσύνης που θα εμπέδωνε σταθερότητα στο κράτος και θα βοηθούσε στην ανάπτυξη ομοιογένειας εντός αυτού.

Το κοσμοϊστορικό αυτό διάταγμα δρομολόγησε μια σειρά διατάξεων που επηρέασαν στο σύνολό της την ζωή και την πορεία της ανατέλλουσας αυτοκρατορίας της Νέας Ρώμης. Το χριστιανικό πνεύμα διαπότισε ολόκληρη την πολιτική και κοινωνική ζωή του κράτους. Οι χριστιανοί αποκτούσαν νομική υπόσταση και γίνονταν πραγματικοί πολίτες με πλήρη δικαιώματα και τους επιτρέπονταν η ανάληψη κρατικών αξιωμάτων. Τους επιστράφηκαν οι δημευθείσες περιουσίες, η Κυριακή κατέστη ημέρα αργίας και οι νόμοι προσαρμόστηκαν σύμφωνα με το χριστιανικό πνεύμα της αγάπης. Οι ναοί καθιερώθηκαν ως τόποι ασύλου, αναδείχθηκαν οι μεγάλες χριστιανικές εορτές ως κρατικές. Το κράτος άρχισε να επιχορηγεί το κτίσιμο ναών και ξεκίνησε η έκδοση νομισμάτων με την απεικόνιση χριστιανικών θεμάτων. Το βασικότερο, όμως, από όλα τα ανωτέρω ήταν η καθιέρωση του σεβασμού των θρησκευτικών ελευθεριών και συνεκδοχικά του σεβασμού των υπέρτατων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θεσμοθέτηση η οποία

επηρέασε και επηρεάζει μέχρι σήμερα τις νομοθεσίες κρατών και τις διακηρύξεις και καταστατικούς χάρτες διεθνών οργανισμών και ιδρυμάτων που ασχολούνται με τα ζητήματα αυτά.

Σήμερα, βεβαίως που όλος ο χριστιανικός εορτάζει και προβάλλει τη σημασία του Διατάγματος αυτού θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η θρησκευτική ελευθερία είναι ακόμη ένα αγαθό ζητούμενο και όχι καθιερωμένο. Τούτη η διαπίστωση φαίνεται από τις υπάρχουσες και συνεχώς διογκούμενες παραβιάσεις των θρησκευτικών ελευθεριών και ιδιαιτέρως σε βάρος των χριστιανών, ακόμη και εντός της «χριστιανικής» Ευρώπης, η οποία ζώντας στο γαλαξιακό νεφέλωμα της πολυπολιτισμικότητας και της παγκοσμιοποίησης ρέπει συνεχώς σε απαξίωση των χριστιανικών ιδεωδών και αξιών και σε παραβίαση των χριστιανικών ελευθεριών (κατάργηση της αργίας της Κυριακής, πυρπόληση ναών, βία προς τους χριστιανούς κ.λπ.). Σε άλλες περιοχές του πλανήτη, δεν έχει καταστεί, ακόμη και σήμερα, η αποδοχή της χριστιανικής πίστης, η οποία τυγχάνει να είναι διαφορετική από την πίστη-θρησκεία της πλειοψηφίας. Εκεί δε που επικρατεί ο θρησκευτικός φανατισμός και φονταμενταλισμός, οι θρησκευτικές καταπιέσεις εναντίον των χριστιανών είναι ισχυρές, αφόρητες και καταστρεπτικές, όπως για παράδειγμα στη φλεγόμενη Μέση Ανατολή και την Αφρική.

Η **Ορθόδοξη Εκκλησία**, έχει την αυτοσυνειδησία της μεγάλης και ιστορικής σημασίας του Διατάγματος των Μεδιολάνων για την ελευθερία του ανθρώπου και γι’ αυτό μεριμνά για την πλήρη επικράτησή του και αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι μετά την ανάπτυξη των διορθοδόξων σχέσεων, με πρωτοβουλία του Οικουμενικού Πατριαρχείου τέθηκε ως θέμα μεταξύ των θεμάτων με τα οποία θα ασχοληθεί η «Αγία και Μεγάλη Σύνοδος» της **Ορθοδόξου Εκκλησίας** και το ζήτημα της συμβολής «των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών εις την επικράτησιν των χριστιανικών ιδεωδών της ειρήνης, της ελευθερίας, της αδελφωσύνης και της αγάπης μεταξύ των λαών και άρση των φυλετικών διακρίσεων».

Για όλα τα παραπάνω θα πρέπει, η επέτειος των 1700 ετών από την έκδοση του Διατάγματος των Μεδιολάνων και οι εορταστικές εκδηλώσεις μνήμης της επετείου, να αποτελέσουν αφορμή, ιδιαίτερα για την χριστιανική Ευρώπη, να προβεί σε μια εκτεταμένη και βαθύτατη ενδοσκόπηση που θα την οδηγήσει στο να ξυπνήσει πνευματικά και να κατανοήσει ότι το ζωογόνο μήνυμά το οποίο φέρει και μεταλαμπαδεύει ως τις μέρες μας το χριστιανικό πνεύμα -το οποίο επίμονα προσπαθούμε να εξοβελίσουμε από τον ευρωπαϊκό πολιτισμό- της αγάπης και της ελευθερίας του ανθρώπινου προσώπου, είναι τα θεμέλιο της ύπαρξής της, το οποίο «μεταμορφώνει τους θεσμούς, την ζωήν και αναγεννά τον κόσμον» και καθιστά

τον άνθρωπο τον κάθε άνθρωπο, πραγματικά ελεύθερο.

Πηγή: pemptousia.gr / Παναγιώτης Τζουμέρκας, Αναπληρωτής Καθηγητής Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης